

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI INNOVATSION FAOLIYATGA TAYYORLASH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO

Jumayev Zuxriddin Rustam o‘g‘li
Termiz davlat pedagogika instituti
1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘ljak o‘qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlash dolzarb pedagogik muammo ekanligi va yurtimiz ta‘lim tizimida innovatsion faoliyatni rivojlantirishga oid qilinayotgan ishlar hamda innovatsion kompetentlik haqida yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: Innovatsiya, kompetensiya, kompetentlik, modernizatsiyalash, muammo, innovatsion kompetensiya, texnologiyalar

Abstract: This article sheds light on why the preparation of future teachers for innovative activities is an urgent pedagogical problem, and about the work being done on the development of innovative activities and innovative competence in the educational system of our country.

Key words: Innovation, competence, competence, modernization, problem, innovative competence, technologies.

Аннотация: В данной статье объясняется, почему подготовка будущих учителей к инновационной деятельности является актуальной педагогической проблемой, а также о работе, проводимой по развитию инновационной деятельности и инновационной компетентности в системе образования нашей страны.

Ключевые слова: Инновация, компетентность, компетентность, модернизация, проблема, инновационная компетентность, технологии.

O‘zbekiston Respublikasi ta‘lim mazmunini modernizatsiyalash munosabati bilan oliy ta‘lim muassasalarida talabalarni innovatsion faoliyatga tayyorlash bo‘yicha ishlar birmuncha jonlandi. 2017-yilda qabul qilingan «Oliy ma‘lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlari ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi qaror kasbiy oliy ta‘limni o‘zgarib borayotgan jamiyat va mehnat bozori ehtiyojlariga tez moslashishga yordam beruvchi yangi ta‘limiy texnologiyalarni, jumladan, distansion, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy qilish va ulardan samarali foydalanishning zarurligi qayd etilgan. Turli kafedralar (ayniqsa,

pedagogika va psixologiya kafedralari) o'qituvchilarida pedagogik innovatsiya nazariyasi va amaliyoti sohasidagi ilmiy ishlarga katta qiziqish uyg'ondi. Maktab ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan maqsadlarga erishish, o'quvchilarning xilma-xil faoliyatini uyushtirish, ularni bilimli, odobli, e'tiqodli, mehnatsevar, barkamol inson qilib o'stirish pedagog-tarbiyachi zimmasiga yuklatiladi. Shu sababdan, maktab ta'limi sohasidagi islohotlarning bevosita davomi sifatida O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi ko'plab dasturlar tasdiqlagan. Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining mazkur davlat o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasida maktab yoshidagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablariga muvofiq ishlab chiqilgan me'yoriy-huquqiy hujjat bo'lib, unda maktab ta'limining maqsad va vazifalari, o'quv-tarbiyaviy faoliyatning asosiy g'oyalari ifodalangan, shuningdek, bolaning ta'limning keyingi bosqichiga o'tishidagi asosiy kompetensiyalari belgilangan. Bu o'z navbatida maktab ta'limi tizimida pedagogik jarayonlarni innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilishi zarurligini talab etadi.

Shu o'rinda innovatsion faoliyat o'zi nima, nega bo'lajak o'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlash dolzarb pedagogik muammo degan savollar tug'iladi. "Innovatsion faoliyat — yangi ishlanmalarni tashkil etish, shuningdek ishlab chiqarish sohasida ularning o'tkazilishi va amalga oshirilishini ta'minlash bo'yicha faoliyat" bo'lib, ta'limda innovatsion faoliyat deganda esa ta'lim sohasida yangi va ijodiy yondashuvlar, usullar va amaliyotlarni joriy etish va amalga oshirish tushuniladi. Bunday tadbirlarning maqsadi o'quv tajribasini oshirish, talabalarni ta'lim jarayoniga yanada samarali jalb qilish va ularni zamonaviy dunyo muammolariga tayyorlashdir. Ta'limdagi innovatsion faoliyat talabalarni kelajak muammolariga tayyorlash, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, moslashuvchanlik va uzluksiz ta'limga bo'lgan muhabbatini rivojlantirishga qaratilgan.

Hozirgi kun o'qituvchisi doimiy o'zgaruvchan sharoitlarda ish olib borishiga to'g'ri kelmoqda, bu o'z navbatida uning kasbiy sifatleri takomillashtirilishini talab qiladi. Pedagogik nazariya va metodikalarning doimiy rivojlanishi, pedagogik amaliyotga o'qitish va tarbiyalashning yangi texnologiyalarini ishlab chiqish hamda ularni joriy qilish hozirgi kun o'qituvchisining ta'lim texnologiyalari sohasida qo'shimcha tayyorgarlikka ega bo'lishi zarurligini ko'rsatmoqda. Mamlakatimizda ta'limni rivojlantirishning maqsadli dasturiga muvofiq ta'lim tizimini modernizatsiyalash, kadrlarni qayta tayyorlash, o'quv jarayonini axborotlashtirish, axborot makonlarini yaratish kabilarni amalga oshirish zarur. Sanab o'tilgan talablar yangi milliy ta'lim

tizimining shakllanishiga, inson kapitalining rivojlanishiga, mamlakatimiz iqtisodiyotining mustahkamlanishiga olib keladi. Pedagog kadrlarning bilimlarini, kompetensiyalarini doimiy yangilash va butun ta'lim tizimini takomillashtirish uchun shart-sharoitlarni yaratish lozim. Ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarning joriy qilinishi ta'lim oluvchilarni dolzarb bilimlar bilan ta'minlash uchun o'z kasbiy faoliyatiga yangi yondashuvlarni olib kirish va ularni o'zlashtirish darajasining ortishiga imkon beradi. Ta'lim tizimini modernizatsiyalash ta'lim oluvchilarning ham ta'lim olish faoliyatidagi o'zgarishlarini ko'rsatadi.

Muhtaram prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev "Yoshlarimiz mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqiyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz", degan fikrlari ham mustaqil O'zbekistonimiz yoshlarini erkin fikrlashni tarkib toptirishga qaratilayotgani ham e'tibordan holi emas. Shunday ekan hozirgi yangi davr talabi asosida darslarni zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil qilish oldimizdagi yuksak vazifalardan biridir. Ushbu muammoli vaziyatdan chiqishning yagona yo'li - oliy ta'limda yangicha, ya'ni kompetent yondashuvni joriy etishdir. Kompetent yondashuv talabdan bilim va ko'nikmalarni alohida-alohida emas, balki yaxlitlikda egallashni talab etadi. Mazkur holatda, o'z navbatida, o'qitish metodlarini tanlash tizimi ham o'zgarishga uchraydi. O'qitish metodlarini tanlash va amaliyotda qo'llash ta'lim jarayonida qo'yiladigan talablarga muvofiq keladigan kompetensiya va funksiyalarni takomillashtirishni talab etadi. Kompetent yondashuv oliy ta'limni modernizatsiyalash nuqtayi nazaridan yangi pedagogik voqelik hisoblanadi. Mazkur yondashuv doirasida amaliy faoliyat tajribasi, kompetensiya va kompetentlikni didaktik birliklar sifatida ko'rib chiqish hamda ta'limning an'anaviy uch elementi (triada) - "bilim - ko'nikma - malaka"ni oltita birlik (seksitet) - "bilim - ko'nikma - malaka - amaliy faoliyat tajribasi - kompetensiya - kompetentlik" tarzida tahlil qilish talab etiladi. Dastlab "kompetensiya" tushunchasining mohiyatini aniqlashtirib olish zarur. Kompetensiya (lotincha so'z bo'lib, erishaman, to'g'ri kelaman ma'nolarini bildiradi) - sub'yektning maqsadni qo'yish hamda unga erishish uchun tashqi va ichki zaxiralarni samarali amalga oshirishga tayyorgarligi, boshqacha qilib aytganda, bu sub'yektning muayyan faoliyat obyekti bilan bog'liq muammolarni muvaffaqiyatli hal etishga doir shaxsiy qobiliyatidir. Shuni alohida ta'kidlash lozimki,

“kompetensiya” tushunchasiga berilgan aksariyat ta’riflar kasbiy ta’lim, kasbiy faoliyat bilan bog‘liqlikda bayon etilgan. Biroq umumiy o‘rta ta’lim bilan bog‘liqlikda mazkur tushuncha innovatsiya tavsifiga ega bo‘lganligi sababli, uning mohiyatini aniqlashtirishga alohida ehtiyoj mavjud. Kompetentlik - biron bir ishni ma’lum talablari asosida maromiga yetkazib bajara olish qobiliyati sifatida tushuniladi. “Innovatsion kompetentsiyani esa innovatsiyaning amaliyotga asoslangan jihatini qamrab oladigan va amaliyot va o‘rganish orqali vaqt o‘tishi bilan o‘zgarib turadigan dinamik tushuncha sifatida tushunish mumkin”.

Hozirgi vaqtda ta’lim-tarbiya jarayonida pedagogik innovatsiyalarni keng ko‘lamda qo‘llash jahon taraqqiyotining global tendensiyasi hisoblanadi. Pedagogik innovatsiyalar ko‘lamining ortib borishi, mamlakatimizda modernizatsiya jarayoni tez sur‘atlar bilan rivojlanayotgan ayni davrda ta’lim sohasiga yangiliklarni tizimli ravishda kiritishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Ammo ko‘plab pedagogik innovatsiyalarning yaratilayotganiga qaramay, ta’lim jarayonlariga o‘qitishning yangi mazmun, shakl, metod va vositalarini tatbiq etish bo‘yicha pedagogik tadqiqotlarni joriy etish darajasini hozircha yetarli deb bo‘lmaydi. Darhaqiqat, yangilangan ta’lim tizimini joriy etishda har bir o‘qituvchining o‘z faniga va barkamol avlod ta’lim-tarbiyasiga oid yangiliklarni muntazam o‘rgana borib, ularni o‘z mehnat faoliyatida izchil qo‘llay bilish mahoratiga ega bo‘lishi bugungi kunning muhim talabidir. Ma’lumki, bugun barcha davlatlar ta’limga imkon qadar ko‘proq yangiliklar kiritishga intilmoqda. Ta’lim tizimi rivojlangan davlatlar bilan bir qatorda, Respublikamizda ham eng so‘nggi pedagogik texnologiyalar, zamonaviy va mutaxassisligi bo‘yicha chuqur bilimga ega yetuk kadrlarga bo‘lgan talab kun sayin ortib bormoqda. Bugungi yangiliklar ularga uyushgan, rejali, ommaviy yondashuvni talab etadi. Bu yondashuvlarni amalga oshirishda esa innovatsion kompetensiyasi yuqori bo‘lgan kadrlar bevosita o‘z hissalarini qo‘shishadi. Ta’lim tizimidagi yangiliklar esa kelajak uchun tikilgan uzoq muddatli investitsiyalardir. Novatorlikka qiziqish uyg‘otish, yangilik yaratishga intiluvchan shaxsni tarbiyalash uchun ta’limning o‘zi yangiliklarga boy bo‘lishi, unda ijodkorlik ruhi va muhiti hukm surishi lozim

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 27.07.2017 yildagi PQ-3151-son
2. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 24.07.2020 yildagi O‘RQ-630-son

3. Barakayevich, Q. S., & Baxtiyorovna, A. S. (2021). Xalqaro dastur talabalari asosida innovatsion ta'lim muhitini yaratish. Integration of science, education and practice. *scientificmethodical journal*, 1(02), 132-137.
4. Ахмедов, Б. А. (2020). Сиддиков Бахтиёр Саидкулович, Джалалов Бахромжон Бегмурзаевич МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ-ОСНОВНОЙ ФАКТОР В ФОРМИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ. *Academy*, 9, 60.
5. Джалалов, Б. Б. (2019). Важные аспекты формирования инновационных компетенций у будущих учителей. In *European research: innovation in science, education and technology* (pp. 43-44).
6. Сиддиков, Б. С., & Джалалов, Б. Б. MODERNIZATION OF EDUCATION-THE FUTURE INNOVATIVE COMPETENCE OF TEACHERS AS A MAIN FACTOR OF FORMATION.
7. Mahliyo Khaydarova. (2023). THE CONTENT OF TEACHING SCIENCE OF EDUCATION IN PRIMARY CLASSES. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 45-48.
8. Mahliyo Khaydarova. (2023). IMPROVEMENT OF METHODOLOGICAL FACILITY TO TEACHING PEDagogy. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 49-53.
9. XAYDAROVA MAHLIYO XABIBULLAYEVNA. (2022). THEORETICAL BASES OF PREPARATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR TEACHING THE SUBJECT OF EDUCATION. *Conference Zone*, 95–96.
10. XAYDAROVA MAHLIYO XABIBULLAYEVNA. (2022). THE NEED TO TEACH THE SUBJECT OF EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL. *Conference Zone*, 97–98.
11. Mukhtarova, L. A. (2021). THE USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF A CULTURE OF ENVIRONMENTAL SAFETY. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 792-797.
12. Mukhtarova Lobar Abdimannabovna. (2021). POSSIBILITIES OF AN INTEGRATIVE APPROACH TO THE FORMATION OF A CULTURE OF ENVIRONMENTAL SAFETY. *European Scholar Journal*, 2(11), 43-44.